

sis, i atès el fet que *m-* dóna *b-* basca i *b* i *g* sovint hi alternen, no hi hauria gran dificultat fonètica; i si bé en castellà sembla ser manlleu del basc, la inicial *tr-* tampoc és normal en aquesta llengua. Idea a estudiar.

Quant al *matràs* químic és versemblant que fos anomenat així per comparació de forma del tub que el capça amb el bastó del *matràs*, i de la panxa o abombament de l'atuell amb la porra en què terminava l'arma. Val a dir que també s'ha proposat per a aquest una etimologia àrbiga difícil de rebutjar: me'n faig càrrec detingudament en l'article del DCEC/DECH; però diverses raons ho fan menys versemblant, i en particular el fet que el *matràs* de laboratori aparegui a França, i no pas en terres del Migdia, o sigui allà on el celtisme *matràs* té el seu centre i on és menys probable una aportació àrbiga.

DERIV.: *Matrassar*, *Matrasser* [1485]. *Matrossada* (?), veg. supra.

¹ 'Serien capaços de la meravella de fer que una nou de ballesa es convertís en una ballesa entera.' —

² La interpretació de Chabàs mostra que no sap què és un *matràs*, però la d'*AlcM* no és gaire millor; és evident que vol dir que així com l'home hàbil sap ensinistrar óssos i grues a fer tal i tal, també té ensenyat el gos, quan va de caça: el fa callar (per no esporuguir els conills), i amb l'acció del seu braç li ensenya el cau on s'ha de ficar, i el *matràs* que ha disparat, perquè el recuperi (*cobrar*) i el torni al ballster caçador. — ³ Més cites, i directes, en Holder, *Altcelt. Sprach.* II, 458.

Matriarcat, *matricial*, *matricària*, *matricidi*, *matricula*, *matriculació*, *matricular*, V. *mare* *Matrifequia*, de **metrafiquia*, encruentament de *metraja* (*metàfora*, *PRE-FERIR*) amb *trafec/traficar* *Matrimoni*, *matrimonial*, *matrimonier*, V. *mare* *Matriques-matraques*, V. *matraca* *Matriu*, *matrona*, *matronal*, V. *mare* *Matrossada*, V. *matràs* *Matull*, *matullada*, *matullo*, *matulló*, V. *mata* *Matur*, *maturar*, *maturatiu*, *maturitat*, V. *madur* *Maturranga*, V. *matar* *Matusser*, *matusseria*, V. *mat* (*MATAR*) *Matuta*, *matutejar*, *matuter*, *matuti*, V. *matí* *Matutxi*, V. *matatxi* (*mat*, *MATAR*)

MATX I, 'destrossa, danys' bal., probablement derivat d'un verb mossàrab **matxar* 'esclafar, picolar', germà del cast. antiq. *machar*, també d'origen mossàrab (d'on els derivats *remachar*, *machucar*, *machacar*), derivat per la seva banda del cast. *macho* 'mall', resposta mossàrab de MAÇA (ll. vg. MATTEA). □ 1.ª doc.: 1840, DFgra.

«Fer maig: causat gran dany, dar una mazada»; DAg.: «*matx*, fer ~ (Mallorca): destruir, hacer estrago». Mot afectiu, de matís molt expressiu, i sobretot de l'estil oral: «F. — Jo me'n vaig a fora casa, y tu cuida't d'espolsar aquest quarto. / T. — Així ho faré. F. — Vés alerta a no fer *matx*» en una comedieta de PdPenya (*IdOr* I, 101). Però també hi recorren sovint en estil expositiu: «Els ginys i ballestes comba-tien la ciutat sense fer gaire *matx*, perquè estava molt ben murada», Ribas de Pina (*La Conquesta de Ma-*

llorca, 37). I no és menys usual a Menorca: «*Fibló* --- és es meteor tempestuós que --- anomenen --- mànga marina els catalans: a Menorca són freqüents els fiblons i sempre fan *maig*», Camps Merc. (*Folkl. Men.* I, 72). Per a aquesta família de mots castellans d'origen mossàrab, remetem al llarg article MACHO II del DCEC/DECH.

DERIV. d'aquesta família mossàrab que trobem en la nostra llengua, la major part dels quals hi entraren des del castellà. *Matxacar*, castellanisme [Belv. 1805] per *capolar*, *piconar*, *picolar*; *matxaca* [Belv.; eiv. «cascajo», PzCabr.], castellanisme per *grava*, *pedralla* o *pedruscall*. *Matxacot*. *Matxacano*. Però *matx* és mossarabisme balear directe.

¹⁵ *Emmatxucar* [1917, Dicc. Ortogràfic] o *matxucar* [segles XVI-XVII, Dicc. Aguiló; 1695]: «*matxucar un vestit*: vestem deterere; *vestit matxucat*», Lacav. (des del qual passa a DTo. 1757. Belv. etc.); no és castellanisme, ni potser es va manllevar del castellà, car pogué ser mossarabisme de les regions meridionals, després propagat a les altres; en castellà *machucar* és molt més antic que *machacar* (alteració d'aquell per contaminació de *matraca*, *-acar*, *atacar*), no documentat en castellà fins al S. XVII, mentre que *machucar* s'hi troba des de mj. S. XIII, i és derivat d'un antic *machuca* 'porra, maça' (homòleg del francès *massue* *MATTEŪCA): igual formació pogué existir en el nostre mossàrab. *Matxuc*. *Matxuca* (1599, DAg.), pot ser tan originari com el sobrenom cast. ant. *Machuca* [segle XIII, veg. DCEC/DECH]. *Matxucació*. *Matxucada*. *Matxucadura*. *Matxucament*. *Matxet* [-ete, Lab. 1840], pres del cast. MACHETE, derivat de *macho* 'mall'; val. *matxinet* val. [«*maginet de monts*: cuchillo de monte», Sanelo I, 47v^o] = murc. *machinete* (Acad.) «*machete*»; *matxetejar*, *matxeter*. *Matxoc*. *Matxocan*. *Matxi* mall. ant. [1345, i altres S. XIV], potser derivat d'aquest radical mossàrab, per alguna borra, o matèria capolada, d'omplir màrfegues.

MATX II, 'competició esportiva', de l'angl. *match*, pròpiament 'acció de confrontar o enfrontar dues coses o éssers parions o comparables'. □ 1.ª doc.: DFa. (ja s'usava entre nosaltres en el segon decenni del segle).

Matxada, *matxaire*, *matxarro*, V. *matxo* (MUL)

Matxembrar, *-txibembrar*, castellanismes per *encadellar* (CADELL) *Matxer*, V. *matxo* (MUL) *Matxet*, *matxetejar*, V. *matx* *Matxeter*, V. *matxo* (MUL) i *matxet* (MATX) *Matxi*, V. *matx* *Matxina*, *matxinaire*, *matxinar*, V. màquina *Matxo*, V. mul *Matxoc*, *matxocan*, V. *matx* *Matxot*, castellanisme per *machote* de *macho* 'mascle'; en el sentit de pela del suro, mot sense cap relació amb aquell, V. *metxot* ⁵⁰ *Matxuc*, *matxuca*, *matxucament*, *matxucar*, V. *matx* *Matxuna*, castellanisme de *macho* 'mascle' *Matxuxo*, cast. intolerable, veg. MACHUCHO (DCEC/DECH) *Matzem*, V. *magatzem* *Mau*, V. *miolar* *Mauglar*, V. *magolar* *Maula*, *maular*, *maulec*, *mauler*, *mauleria*, *maulet*, *maulit*, *mauló*, V. *miolar* *Maurá*,